

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η προώθηση βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης στην ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2012/C 191/02)

Εισηγήτρια: η κ. **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

Στις 11 Ιανουαρίου 2012 και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δανική Προεδρία της ΕΕ αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Η προώθηση βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης στην ΕΕ»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Απριλίου 2012.

Κατά την 480ή σύνοδο ολομέλειας, της 25ης και 26ης Απριλίου 2012 (συνεδρίαση της 26ης Απριλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 124 ψήφους υπέρ, 8 κατά και 5 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Ανταποκρινόμενη ΣΕ σχετική πρόσκληση της δανικής Προεδρίας, η ΕΟΚΕ αξιολόγησε τα μέσα και τα μέτρα που απαιτούνται για τη στρόφη προς βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις προσπάθειες και την ευαισθητοποίηση των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων σχετικά με το θέμα αυτό και συνιστά, προκειμένου να διασφαλιστεί μία ισορροπημένη μετάβαση, να διαμορφωθεί ένα νέο κοινό όραμα όσον αφορά το οικονομικό πρότυπο σε συνεργασία με όλα τα μέρη της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο ενός ειδικού φόρουμ διαβούλευσης, με στόχο τον προσδιορισμό των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων και την επεξεργασία μιας επικαιροποιημένης διαδικασίας παρακολούθησης.

1.2 Συγκεκριμένα συνιστά τα ακόλουθα:

— να συνδεθούν στενά οι πολιτικές προστασίας των καταναλωτών και βιώσιμης παραγωγής με τον *Χάρτη πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη* ⁽¹⁾, και να παροτρυνθούν τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τις πολιτικές αυτές στο πλαίσιο του *Χάρτη πορείας* και του Ευρωπαϊκού εξαμήνου·

— να χρησιμοποιηθεί ένα ευρύ φάσμα εγκάρσιων μέσων εφαρμογής και κινήτρων, όπως μέτρα για τη σταδιακή κατάργηση μη βιώσιμων προϊόντων, την ανάπτυξη πιο δίκαιας φορολογικής πολιτικής, την προαγωγή «πράσινων» δημόσιων συμβάσεων, την προοδευτική κατάργηση επιδοτήσεων που ζημιώνουν το περιβάλλον, τη στήριξη της έρευνας και της οικολογικής καινοτομίας, την εσωτερικευση του περιβαλλοντικού κόστους, την ανάπτυξη καινοτόμων κινήτρων με βάση την αγορά, την ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής των καταναλωτών και των εργαζομένων στη διαδικασία μετάβασης.

1.3 Επίσης, θα πρέπει να δημιουργηθούν κίνητρα για το χρηματοπιστωτικό σύστημα ⁽²⁾ ώστε να τεθεί εκ νέου στην υπηρεσία μίας οικονομίας βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης, μέσω της εστίασής του σε τομείς με πολύ μεγάλο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, όπως η βιομηχανία τροφίμων, η γεωργία, οι κατασκευές κατοικιών, οι υποδομές και οι μεταφορές.

1.4 Επίσης είναι απαραίτητο να στραφεί η προσοχή και προς άλλες πηγές και παράγοντες που έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον, πέραν του τομέα της ενέργειας και των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, όπως η διαχείριση και η προστασία των υδάτων, η χρήση γης και η ατμοσφαιρική ρύπανση, ώστε να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων.

1.5 Με τη στήριξη βελτιωμένων παραγωγικών διαδικασιών και προϊόντων, θα προσφέρονται στους καταναλωτές και τους χρήστες προϊόντα και υπηρεσίες που αυτοί θα δέχονται μέσω αλλαγής συμπεριφοράς ή γνώμης.

1.6 Τέλος, προκειμένου να προαχθούν βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και βιώσιμοι τρόποι ζωής, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί ο ρόλος των ενώσεων των καταναλωτών και των παραγωγών θεμιτού εμπορίου, ώστε να ενθαρρύνονται και να προστατεύονται πρωτοβουλίες εναλλακτικές προς την ασύδοτη κατανάλωση, αλλά και να στηρίζονται οι ορθές πρακτικές.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη «Ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών για βιώσιμη ανάπτυξη», εισηγητής ο κ. Iozia, ΕΕ C 107 της 6.4.2011, σ. 21, και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών για τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση - Εργαλεία για ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ» εισηγητής ο κ. Palmieri., ΕΕ C 107 της 6.4.2011, σ. 7.

⁽¹⁾ COM(2011) 571 τελικό.

2. Εισαγωγή

2.1 Τον Δεκέμβριο του 2011, με στόχο τον συμβιβασμό μεταξύ εξόδου από την κρίση, ανάκαμψης και τήρησης των δεσμεύσεων της ΕΕ υπέρ της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, η δανική κυβέρνηση ζήτησε από την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση σχετικά με την προώθηση της **βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής** Παραπέμποντας στον *χάρτη πορείας της Επιτροπής για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη* και στα ορόσημα που θέτει για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση⁽³⁾, η δανική κυβέρνηση καλεί την ΕΟΚΕ να αξιολογήσει στη γνωμοδότηση αυτή ποια μέσα χρειάζονται για τη μετάβαση της οικονομίας της ΕΕ προς βιώσιμες πρακτικές κατανάλωσης και παραγωγής.

2.2 Η οικονομική ανάπτυξη στηριζόταν έως σήμερα σε μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και μη ανανεώσιμους βασικούς πόρους κατά το πρότυπο του «ανθρώπου κυρίαρχου και κάτοχου της φύσης». Στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών συνεχίζεται η εξωτερική του κόστους που θα έπρεπε κανονικά να επιβαρύνει την εκμετάλλευση μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων, καθώς και τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και ρύπων στο περιβάλλον. Σε μία οικονομία της αγοράς, η εσωτερική του κόστους αυτού πρέπει να επιβάλλεται στους οικονομικούς παράγοντες μέσω δεσμευτικών κανόνων, στο μέτρο του δυνατού, καθολικής ισχύος.

2.3 Η βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση ως πρότυπο χρήσης υπηρεσιών και προϊόντων που προσφέρουν μεγαλύτερη αξία με πιο φειδωλή χρήση των φυσικών πόρων, συνιστά τον πυρήνα κάθε στρατηγικής που έχει ως στόχο την αύξηση της αποτελεσματικής χρήσης των πόρων και την προαγωγή της πράσινης οικονομίας. Το 2008, η Επιτροπή υιοθέτησε το πρώτο σχέδιο δράσης για την προαγωγή βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης μέσω ενός συνόλου πολιτικών⁽⁴⁾. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα ορόσημα, η Επιτροπή αναθεωρεί προς το παρόν τις πολιτικές της όσον αφορά τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση για το 2012.

3. Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή: πολιτικές και απαιτήματα μέσα

3.1 Δημιουργία κοινού νέου οράματος σχετικά με το οικονομικό πρότυπο

3.1.1 Ένας από τους λόγους για τους οποίους οι πολιτικές βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης είχαν μέχρι σήμερα μικρό αντίκτυπο είναι το γεγονός ότι, αν και το σκεπτικό της βιωσιμότητας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής ΕΕ 2020, κατά την πρακτική εφαρμογή των πολιτικών συχνά παραμελείται. Βασικός στόχος του σημερινού οικονομικού προτύπου παραμένει η δημιουργία ανάπτυξης και η ενθάρρυνση της κατανάλωσης, ενώ οι γενικές επιδόσεις αξιολογούνται με βάση το ΑεγχΠ. Η μετάβαση προς βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση προϋποθέτει έναν ανοιχτό και διαφανή διάλογο σχετικά με ένα αυτάρκες οικονομικό πρότυπο οι επιδόσεις του οποίου θα αξιολογούνται με τη βοήθεια δεικτών «πέραν του ΑεγχΠ» που θα καταγράφουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα, την ατομική και κοινωνική ευημερία. Σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της η ΕΟΚΕ είχε προτείνει τη συνεργασία της στην Επιτροπή με σκοπό τη δημιουργία φόρουμ για τη βιώσιμη κατανάλωση, το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει στη μελέτη εκείνων των αξιών που ενδέχεται να συνεπάγονται βιώσιμη οικονομία και των

παραγόντων που εμποδίζουν τους πολίτες να επιλέξουν πρότυπα βιώσιμης κατανάλωσης και εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί από τρόπους ζωής με μικρό περιβαλλοντικό αποτύπωμα⁽⁵⁾.

3.2 Προσδιορισμός των σκοπών και των στόχων και επεξεργασία μίας διαδικασίας παρακολούθησης

3.2.1 Αυτό αφορά πολλούς τομείς πολιτικής. Για να παρακολουθείται η πρόοδος που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης, αλλά και για να αξιολογείται η υφιστάμενη κατάσταση, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μία αξιόπιστη βάση δεδομένων σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παραγωγής και της κατανάλωσης, με σκοπό τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών εργαλείων, τη λεπτομερέστερη επεξεργασία των στρατηγικών και των στόχων, καθώς και την προσαρμογή των προτεραιοτήτων και την καθιέρωση διαδικασίας παρακολούθησης.

3.3 Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών

3.3.1 Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε παγκόσμια, εθνική και τοπική κλίμακα είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της επιτυχούς μετάβασης προς μια πράσινη και βιώσιμη οικονομία. Παρόμοια μετάβαση μπορεί να ευοδωθεί μόνον εάν η βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση θεωρείται από τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και τους εργαζόμενους ως ευκαιρία και επιθυμητός στόχος. Είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν σε όλα τα επίπεδα κατάλληλα συστήματα διαλόγου και δημοκρατικής συμμετοχής⁽⁶⁾.

3.3.2 Για τον σκοπό αυτό είναι απαραίτητο να παύσουν να αποτελούν αντικείμενο αντιπαράθεσης οι βιομηχανικές επενδύσεις, η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών. Η αύξηση του επιπέδου ζήτησης των καταναλωτών αποτελεί το ασφαλέστερο μέσο για την αναζωογόνηση της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, προβάλλοντας συγχρόνως τα αποτελέσματα της ευρωπαϊκής έρευνας και υλοποιώντας τους στόχους προστασίας του περιβάλλοντος. Αυτό προϋποθέτει ότι οι επενδύσεις θα παραμείνουν στην Ευρώπη.

3.4 Στενότερη σύνδεση των πολιτικών για βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση με τον χάρτη πορείας για μια αποδοτική από πλευράς πόρων Ευρώπη

3.4.1 Με την εμβληματική της πρωτοβουλία *Χάρτης πορείας για μια αποδοτική από πλευράς πόρων Ευρώπη*,⁽⁷⁾ η Επιτροπή κατέστησε την προαγωγή της αποτελεσματικής χρήσης των πόρων θέμα πρώτης προτεραιότητας για τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Η υλοποίηση του Χάρτη πορείας εντάσσεται στη στρατηγική ΕΕ 2020 και στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συνδεθεί

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οικοδομώντας μια βιώσιμη οικονομία με αλλαγή του προτύπου κατανάλωσής μας», εισηγήτρια η κ. Darguin, (ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σ. 58) και CESE γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην επίσημη εφημερίδα) με θέμα «Πέραν του ΑεγχΠ - Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην επιλογή συμπληρωματικών δεικτών» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), εισηγητής: ο κ. Palmieri.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σ. 57.

⁽⁷⁾ COM(2011) 0571 τελικό και γνωμοδότηση με θέμα *Χάρτης πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη*, εισηγήτρια: η κ. Egan (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην επίσημη εφημερίδα).

⁽³⁾ COM(2011) 571 τελικό, σ. 6 και 7.

⁽⁴⁾ COM(2008) 0397 τελικό.

στενά η αναθεώρηση του σχεδίου δράσης για μία βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή με την εφαρμογή του Χάρτη πορείας και του 7ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον⁽⁸⁾, ώστε να ενισχυθούν οι πολιτικές βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης χάρη στην αυξημένη σημασία που δίνεται στην αποτελεσματική χρήση των πόρων και στο πλαίσιο παρακολούθησης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η προσθήκη ορισμένων δεικτών βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης στους δείκτες αποτελεσματικής χρήσης των πόρων θα ενισχύσει τη βαρύτητα των στόχων και των συστημάτων παρακολούθησης της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης.

3.5 Ενθάρρυνση των κρατών μελών

3.5.1 Οι στόχοι της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης που αναφέρονται ανωτέρω θα μπορούσαν να συμβάλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη των πολιτικών που ασκούν τα κράτη μέλη σε αυτόν τον τομέα. Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποκομίσουν οφέλη από την ενσωμάτωση της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης τόσο στην εφαρμογή του Χάρτη πορείας όσο και στη διαδικασία παρακολούθησης που προσφέρει το Ευρωπαϊκό εξάμηνο.

3.6 Αξιοποίηση ευρέος φάσματος εργαλείων πολιτικής για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση

3.6.1 Λόγω του εγκάρσιου χαρακτήρα των πολιτικών βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης και των πολυάριθμων πτυχών που πρέπει να ληφθούν υπόψη, είναι απαραίτητο να καθιερωθεί ή να κινητοποιηθεί ένα ευρύ φάσμα πολιτικών μέσων σε διάφορα επίπεδα, προκειμένου να εξελιχθούν τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης προς τη βιωσιμότητα. Για τον σκοπό αυτόν, πρέπει να χαραχθούν αποτελεσματικές πολιτικές τόσο σε ενωσιακό επίπεδο, όσο και στα κράτη μέλη και τους ΟΤΑ. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μέσα που συνδυάζουν ρυθμιστικά και εθελούσια μέτρα, όπως τα ρυθμιστικά μέτρα που αποσκοπούν στη σταδιακή εξάλειψη μη βιώσιμων προϊόντων, η ανάπτυξη πιο δίκαιας φορολογικής πολιτικής, η προαγωγή «πράσινων» αγορών δημόσιων συμβάσεων, η προοδευτική κατάργηση επιδοτήσεων που δεν λαμβάνουν υπόψη τις αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον, η έρευνα και η οικολογική καινοτομία, η εσωτερικευση του περιβαλλοντικού κόστους, καθώς και άλλα μέτρα για την ανάπτυξη κινήτρων με βάση την αγορά και την ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής των καταναλωτών και των εργαζομένων στη διαδικασία μετάβασης⁽⁹⁾.

3.6.2 Το σχέδιο δράσης 2008, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για μια βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση βασιζόταν σε αυτήν τη μικτή πολιτική προσέγγιση που πρέπει να διατηρηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας αναθεώρησης. Ωστόσο, θα μπορούσε να εξετασθεί το ενδεχόμενο ανύψωσης του επιπέδου φιλοδοξιών και προσαρμογής των μέσων, λαμβανομένων υπόψη των επιδιωκόμενων στόχων, της πενιχρής προόδου που έχει σημειωθεί έως σήμερα και του γεγονότος ότι η μετάβαση προς μία οικονομία με χαμηλή συγκέντρωση άνθρακα και περιορισμένη χρήση μη ανανεώσιμων πόρων αποτελεί ευκαιρία για την έξοδο από την κρίση.

3.6.3 Τα μέσα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης συνιστούν κατά μεγάλο μέρος εθελούσια μέτρα που βασίζονται στην πληροφόρηση (οικολογικό λογότυπο, EMAS, εκστρατείες ευαισθητοποίησης των καταναλωτών, κλπ.). Η αξιοποίηση των μέσων αυτών από τις επιχειρήσεις και τους

καταναλωτές περιορίζεται σε ορισμένους μόνο κλάδους και κοινωνικές ομάδες. Δεν θα είναι εύκολη η εντατικοποίηση της χρήσης τους με την ίδια τακτική. Η χρήση ρυθμιστικών μέσων είναι απαραίτητη για τη σταδιακή εξάλειψη μη βιώσιμων προϊόντων και προτύπων κατανάλωσης.

3.7 Εστίαση σε τομείς με το σημαντικότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα

3.7.1 Η πλειονότητα των καταστροφικών για το περιβάλλον επιπτώσεων προέρχεται από την κατανάλωση τροφίμων και αναψυκτικών, την κατοικία, τις υποδομές και την κινητικότητα, καθώς και από την ενέργεια και τη βιομηχανική παραγωγή. Συνεπώς, οι μελλοντικές πολιτικές βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης θα πρέπει να εστιάζουν σε όλους αυτούς τους τομείς. Δεδομένου ότι ο υψηλός περιβαλλοντικός αντίκτυπος της κατανάλωσης τροφίμων και αναψυκτικών συνδέεται στενά με τον αγροτικό τομέα, οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να συνδέονται στενά με τις πολιτικές προαγωγής μιας βιώσιμης γεωργίας.

3.7.2 Μία βιώσιμη γεωργία προϋποθέτει τη λελογισμένη χρήση φυσικών πόρων, τη στήριξη των εκμεταλλεύσεων βιολογικής γεωργίας και μία βιομηχανία γεωργικών προϊόντων διατροφής που να διασφαλίζει την προμήθεια υγιεινών και μη μολυσμένων τροφίμων στους ενδιάμεσους και τελικούς καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κλειδί για την αειφόρο γεωργία είναι η διατήρηση μίας ποσοτικής και ποιοτικής επαρκούς και περιφερειακά διαφοροποιημένης παραγωγής τροφίμων σε όλο τον κόσμο, η οποία να σέβεται τη φύση, να συμβάλει στην προστασία και στη φροντίδα της υπαίθρου, στη διατήρηση της πολυμορφίας και των διαφορετικών χαρακτηριστικών των προϊόντων, καθώς και στην προώθηση των πολυμορφών και πλούσιων σε είδη παραδοσιακών τοπίων και αγροτικών περιοχών⁽¹⁰⁾.

3.8 Εγκατάλειψη της αποκλειστικής επικέντρωσης στην ενέργεια και τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ώστε να δοθεί προσοχή και σε άλλους πόρους και επιπτώσεις για το περιβάλλον

3.8.1 Κατά τα τελευταία χρόνια δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στα θέματα κατανάλωσης ενέργειας και εκπομπών του θερμοκηπίου, στα πλαίσια των πολιτικών βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης. Ωστόσο, η παραγωγή και η κατανάλωση προκαλούν και άλλες καθόλου αμελητέες επιπτώσεις σε τομείς όπως η διαχείριση και η προστασία των υδάτων, η χρήση γης, η ατμοσφαιρική ρύπανση. Οι μελλοντικές πολιτικές για την προώθηση της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης θα πρέπει να επεκτείνουν την εφαρμογή των πολιτικών μέσων στη χρήση εναλλακτικών προς την ηλεκτρική ενέργεια πόρων και να λαμβάνουν υπόψη τον συνολικό αντίκτυπο στο περιβάλλον.

3.9 Βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας και των προϊόντων

3.9.1 Για να παροτρυνθούν οι παραγωγοί να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων τους καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των προϊόντων, πρέπει η διευρυμένη ευθύνη των παραγωγών που εισάγεται σε ορισμένες νομικές πράξεις να καθιερωθεί ως γενική αρχή και να αποτελέσει τη βάση της νομικής ευθύνης των παραγωγών.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, συνέχεια του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον», εισηγητής: ο κ. Ribbe (βλέπε σελίδα 1της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁹⁾ Βλ. επίσης γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Η θέση της ΕΟΚΕ ενόψει της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Rio+20)» εισηγητής ο κ. Wilms., EE C 143 της 22.05.2012, σ. 39.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα Rio+20: προς την πράσινη οικονομία και καλύτερη διακυβέρνηση, εισηγητής ο κ. Wilms (EE C 376 της 22.12.2011, σ. 102-109).

3.9.2 Έχει σημασία να προτιμηθεί μία διττή προσέγγιση προκειμένου να επιτευχθεί μία εξέλιξη προς βιώσιμα προϊόντα. Η έρευνα σχετικά με προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον και η ανάπτυξη τους πρέπει να στηριχθούν με κρατική χρηματοδότηση της έρευνας και την κατάλληλη προαγωγή της καινοτομίας. Από την άλλη πλευρά είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν ρυθμιστικά μέτρα όπως η οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό, προκειμένου να εξαιλειφθούν προοδευτικά τα μη βιώσιμα προϊόντα. Για τον σκοπό αυτόν είναι απαραίτητο να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και να επιταχυνθεί η υλοποίησή της.

3.9.3 Η διασφάλιση της διαφάνειας όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών αποτελεί απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση για την ενθάρρυνση των επιχειρήσεων και των καταναλωτών να υιοθετούν μία ολοένα πιο βιώσιμη συμπεριφορά. Η πρόταση της Επιτροπής στο πλαίσιο της διαβούλευσης για τις πολιτικές βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής - να χρησιμοποιηθεί για τον σκοπό αυτό μία μέθοδος που να επιτρέπει τον υπολογισμό του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των προϊόντων, φαίνεται να αποτελεί σωστή προσέγγιση. Θα ήταν όμως χρήσιμο να συμπληρωθεί και με άλλα μέσα (κοινωνικά κριτήρια πέραν του ΔΕγγΠ, για παράδειγμα), ώστε να βελτιωθεί η παροχή πληροφοριών σχετικά με τη βιωσιμότητα σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού.

3.9.4 Χρειάζεται να προαχθούν νέα εμπορικά πρότυπα, ώστε να εγκαταλειφθεί η έμφαση που δίνεται προς το παρόν στη ροή των υλικών μέσω της δημιουργίας αξιών και ευημερίας, και να δοθεί προτεραιότητα π.χ. στην εκμίσθωση αντί για την αγορά αγαθών, σε προγράμματα συλλογικής χρήσης αυτοκινήτων Ι.Χ. και σε σχέδια εφοδιαστικής που περιορίζουν τις διαδρομές χωρίς φορτίο των φορτηγών οχημάτων μέσω της συνεργασίας των επιχειρήσεων.

3.10 Προαγωγή βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και τρόπου ζωής

3.10.1 Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στην αλλαγή των προτύπων κατανάλωσης από ό,τι κατά το παρελθόν. Καθήκον αποτελεί η σταδιακή αποσύνδεση της κατανάλωσης από τον αρνητικό αντίκτυπο στο περιβάλλον. Επιβάλλεται η θέσπιση ενός μίγματος πολιτικών μέτρων για την ενθάρρυνση βιώσιμης καταναλωτικής συμπεριφοράς που θα λαμβάνει υπόψη τη διάρκεια των κύκλων ανανέωσης των πόρων και των ορίων τους καθώς και το γενικό αντίκτυπο (εισαγωγές-εξαγωγές) της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς.

3.10.2 Οι πολιτικές προώθησης της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ότι προκειμένου οι καταναλωτές να κάνουν βιώσιμες επιλογές πρέπει να πληρούνται προϋποθέσεις όπως η διάθεση βιώσιμων προϊόντων και υπηρεσιών στην αγορά σε προσιτές τιμές, η σαφής και αξιόπιστη πληροφόρηση των καταναλωτών και η κατάλληλων οικονομικών κινήτρων. Επίσης, είναι ιδιαίτερα απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση της ενημέρωσης των καταναλωτών, καθώς και για την αποφυγή παραπλανητικής πληροφόρησης και παραπλανητικού «πρασινισμού» προϊόντων.

3.10.3 Τα μέτρα που θα θεσπιστούν πρέπει να **ενισχύουν τον ρόλο των ενώσεων των καταναλωτών ως παραγόντων της αλλαγής** και να διευκολύνουν τον διάλογο σχετικά με βιώσιμους τρόπους ζωής σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών με τη δημιουργία πλατφορμών διαλόγου για την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με το θέμα αυτό, καθώς και την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών.

3.10.4 Η μετάβαση προς βιώσιμους τρόπους ζωής απαιτεί επίσης επενδύσεις σε κατάλληλες δημόσιες υποδομές: για παράδειγμα, για την προώθηση των δημόσιων μεταφορών ως εναλλακτικής

επιλογής αντί του Ι.Χ. αυτοκινήτου χρειάζεται η δημιουργία σύγχρονου συστήματος μεταφορών, για τις βιώσιμες μεταφορές χρειάζονται υποδομές για ηλεκτρική ενέργεια και βιοκαύσιμα, ενώ μία οικονομία ανακύκλωσης χρειάζεται αποτελεσματικά συστήματα ανάκτησης και εγκαταστάσεις συλλογής αποβλήτων για τα προϊόντα των οποίων ο κύκλος ζωής έχει τελειώσει.

3.10.5 Η ΕΟΚΕ τόνισε σε πολλές περιπτώσεις τη σημασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την υιοθέτηση μιας αποτελεσματικής αειφόρου συμπεριφοράς. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι τα προγράμματα αυτά δεν πρέπει να περιορίζονται στα σχολεία και στους νέους, που έχουν βέβαια επίσης μεγάλη σημασία, αλλά να απευθύνονται σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από τη ηλικία τους ή την κοινωνική τους θέση, παρέχοντας ιδιαίτερη προσοχή στις συσσωρευμένες ανισότητες έναντι των περιβαλλοντικών κινδύνων και ζημιών.

3.10.6 Οι επιχειρήσεις διανομής, λιανικής πώλησης και οι λοιποί φορείς της αλυσίδας εφοδιασμού ασκούν σημαντική επιρροή στις επιλογές βιώσιμης κατανάλωσης μέσω των απαιτήσεων τους σχετικά με την παγκόσμια παραγωγή, την εφοδιαστική κλπ. Στο παρελθόν, η Επιτροπή συνεργάστηκε με τις σημαντικότερες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου στο πλαίσιο μιας συζήτησης στρογγυλής τραπέζης για το λιανικό εμπόριο. Αυτή η στρατηγική θα μπορούσε να διευρυνθεί στους λοιπούς διανομείς, φορείς εφοδιαστικής κλπ.

3.10.7 Οι πράσινες αγορές δημοσίων συμβάσεων αποτελούν σημαντικό μοχλό ανάπτυξης των αγορών βιώσιμων προϊόντων. Θα πρέπει να εξετασθεί πώς θα μπορούσε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των πολιτικών για τις πράσινες αγορές δημοσίων συμβάσεων.

3.11 Εισαγωγή μέτρων για τη δημιουργία οικονομικών κινήτρων στις φορολογικές πολιτικές

3.11.1 Τα μέτρα προαγωγής της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης που προαναφέρθηκαν μπορούν να ενισχυθούν αν παροτρυνθούν οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές να υιοθετούν βιώσιμη συμπεριφορά, χάρη σε οικονομικά κίνητρα, τα οποία, ως γνωστόν, δεν αντικατοπτρίζονται μόνο στις τιμές πώλησης. Επομένως, οι πολιτικές βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα που καθιστούν το φορολογικό σύστημα πιο φιλικό προς το περιβάλλον, όπως η θέσπιση οικονομικών κινήτρων που αποσκοπούν στην ισότιμη κατανομή της επιβάρυνσης μεταξύ μεγάλων επιχειρήσεων και ΜΜΕ, μεταξύ πολιτών, επιχειρήσεων και καταναλωτών, καθώς και μέσω της σταδιακής κατάργησης επιδοτήσεων που ζημιώνουν το περιβάλλον. Ωστόσο, οι προσπάθειες αυτές θα ήταν ανώφελες εάν η χρηματοδότηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου αντικατασταθεί από έναν νέο φόρο επί των μη βιώσιμων πόρων, ο οποίος δεν είναι βέβαιο ότι θα χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής προστασίας. Κάτι τέτοιο θα ήταν επικίνδυνο, δαπανηρό και αναποτελεσματικό. Σε κάθε περίπτωση, η φορολογία υπάγεται στις αρμοδιότητες των κρατών μελών και προκειμένου να διασφαλιστεί μία αειφόρος και οικονομικά βιώσιμη προοπτική, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να ενταχθεί ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών.

3.12 Διασφάλιση ισότιμης μετάβασης

3.12.1 Η μετάβαση προς μία πράσινη οικονομία θα είναι βιώσιμη εφόσον δημιουργεί «πράσινες» θέσεις εργασίας και καθιστά

οικολογικές τις θέσεις εργασίας σε παραγωγικές διαδικασίες που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, στον τομέα των βιώσιμων μεταφορών και στις ενεργειακά αποδοτικές κατοικίες. Για να είναι ωφέλιμη αυτή η μετάβαση, απαιτούνται μέτρα αποτελεσματικής πολιτικής για την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου που να έχουν ως στόχο τη δημιουργία αξιοπρεπών και υψηλής ποιότητας θέσεων εργασίας (μισθοί, συνθήκες εργασίας, προοπτικές επαγγελματικής

εξέλιξης). Θα πρέπει να εντατικοποιηθεί η ανάπτυξη «πράσινων» οικονομικών δραστηριοτήτων και αγορών, και να διασφαλιστεί η ανάπτυξη των απαραίτητων επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων μέσω κατάλληλων μέτρων στήριξης της κατάρτισης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού⁽¹¹⁾. Τα εν λόγω μέτρα θα προάγουν την ισότητα των δύο φύλων και την επί ίσοις όροις συμμετοχή των ανδρών και γυναικών στη μεταβατική διαδικασία.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Πρώιμη βιώσιμη πράσινη θέσεων εργασίας στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων της ΕΕ για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή», εισηγητής: ο κ. Ioazia. ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σ. 110.